

Blokschrift of schrijfschrift

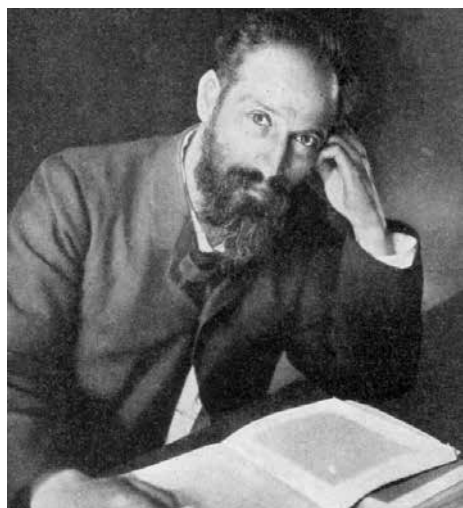
Een terugkerende discussie

Wie al wat langer meeloopt in het onderwijs is gewend aan discussies die op gezette tijden de kop weer opsteken. Eén van die discussies is of we kinderen blokschrift of schrijfschrift moeten leren. Of misschien wel – zoals is de Verenigde Staten gebeurt bij voorbeeld – allebei. Na elkaar in de VS: eerst het blokschrift en dan het schrijfschrift. Arme kinderen.

Soms neemt zo'n discussie een wat bizarre vorm aan. Zo hoorde ik laatst dat je kinderen helemaal niet meer hoefden leren schrijven. Als ze de letters herkennen kunnen ze immers met hun telefoon of iPad schrijven. Als de batterij niet leeg is tenminste. Arme kinderen.

Schrijven en lezen zijn twee verschillende dingen. In het montessori-onderwijs wordt begonnen met schrijven. Maria Montessori schrijft: "De ervaring heeft mij geleerd, dat er een duidelijk verschil is tussen schrijven en lezen, en dat beide handelingen niet gelijktijdig plaats hoeven te vinden. In mijn eerste ervaring ging schrijven aan lezen vooraf .. ." [De Methode, blz. 291]

Ligthart en Mommers

Jan Ligthart (links)
en Frater Caesarius
Mommers

Nadat generatie na generatie sinds 1900 leerde lezen met behulp van het verbeterde leesplankje 'Aap-Noot-Mies' van Jan Ligthart en Rieks Scheepstra werd deze methode na zestig jaar vervangen door de methode "Veilig Leren lezen"¹ van Frater Caesarius Mommers, een bekend onderwijskundige en Frater van Tilburg. Mommers stelde het globaal leren lezen in de plaats van het spellend leren lezen zoals dat met het plankje van Ligthart en Scheepstra gebeurde. Dat was zeker een vooruitgang, maar er ging ook iets geweldig mis. Mommers zag het lezen als een functie die los stond van het schrijven. Hij gebruikte het schrijven voor het herkennen van de letters in de woorden die kinderen moesten leren lezen door ze de woorden te laten **tekenen**. Na het lezen kwam dan een aparte schrijfmethode (die niet bij Veilig leren Lezen hoorde) om schrijffletters te leren **schrijven**. Dat leidde in de praktijk tot een kinderhandschrift dat bestond uit een hutspot van schrijffletters en drukletters. Arme kinderen.

Maria Montessori

Maria Montessori gebruikte schrijffletters. Dat is een goede keuze voor kinderen die leren schrijven. Alle letters die je leert schrijven beginnen beneden aan. Je ziet duidelijk waar een woord ophoudt en een nieuw woord begint door de verbindingen tussen de letters van het woord. En je hebt niet de moeilijkheden als bij voorbeeld het onderscheiden van een b en een d die zo lastig veel op elkaar lijken. Blijve kinderen.

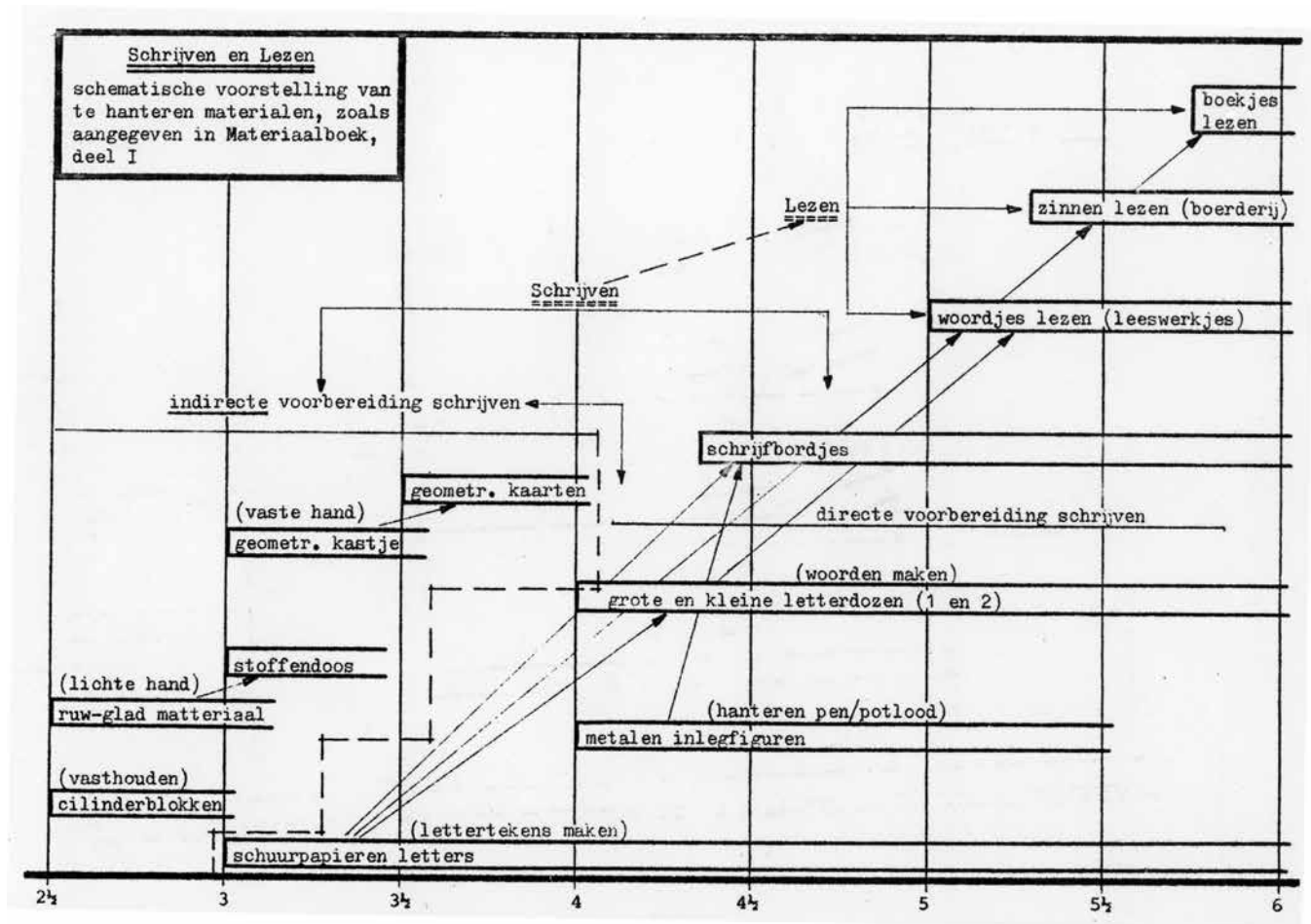
Een gelukkige gedachte van Montessori was dat je als je iemand wilde leren schrijven, je zijn hand moest oefenen. De hand moet met drie vingers een potlood kunnen vasthouden, je moet een vaste hand hebben en je moet een lichte hand hebben. En je moet de lettertekens kennen en kunnen maken. Voor al deze deelaspecten ontwikkelde Montessori materialen waarmee je al de aspecten van het schrijven kunt oefenen. Direct en indirect.

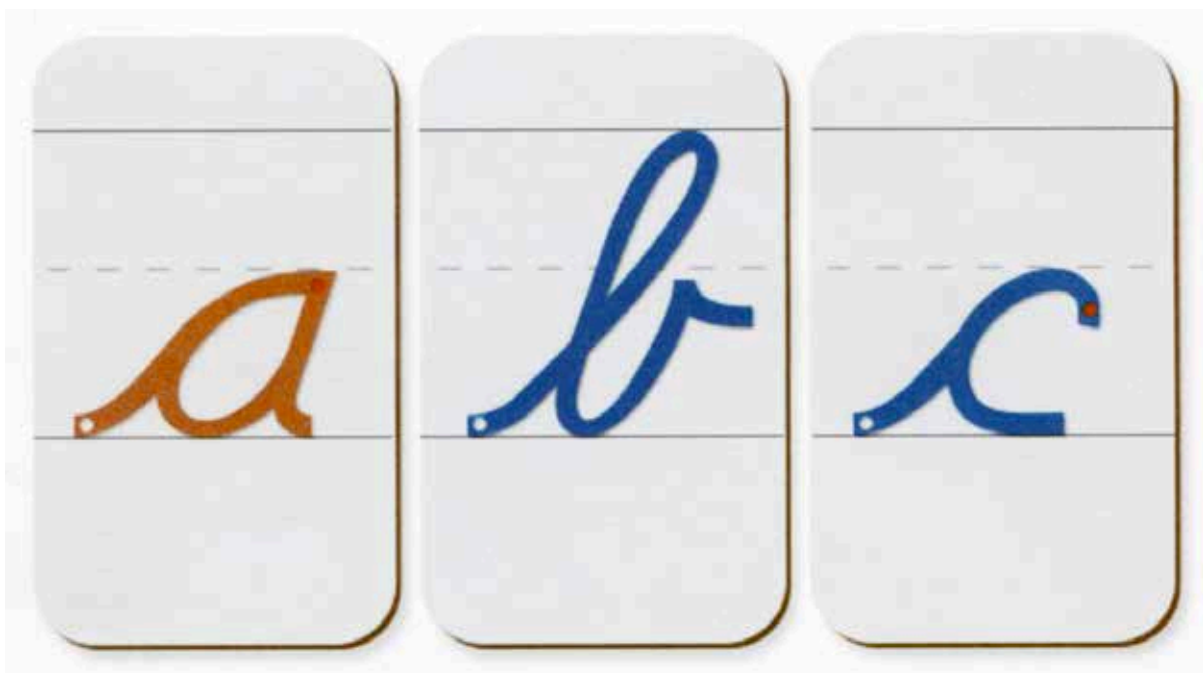
Handschrift van Anne Frank op de 6de Montessorischool Anne Frank in Amsterdam. Hier leerde Anne schrijven en lezen.

¹ Aanvankelijk heette de methode "Zo leren Lezen" en was hij alleen bestemd voor katholieke scholen.

Mijn gewaardeerde collega van destijds in Amsterdam – Carel Boerlijst – heeft van al deze materialen eens een samenhangend schema samengesteld dat ik hier graag nog eens afdruk.

Het gaat bij het letters leren om de makkelijk na te voelen en te herkennen schuurpapieren letters gemonteerd op plankjes in twee kleuren: Roze voor de medeklinkers en blauw voor de klinkers. Montessori schrijft schrijfletters voor, geen drukletters. Dat drukletters hun intrede deden in de montessorididaktiek lijkt me het gevolg van de hierboven al genoemde Angelsaksische invloed: eerst blokschrift schrijven en dan pas schrijfschrift.

Van schrijven naar lezen

“Onder lezen versta ik: uit grafische tekens een denkbeeld vormen, de tekens interpreteren” zegt Maria Montessori. “Als een kind een woord niet heeft horen uitspreken en hij herkent het, hij begrijpt de betekenis ervan als hij het woord in losse letters op tafel ziet liggen (...) dan leest het.” [De Methode blz. 292] Montessori noemt dit intellectueel werk, gecompliceerder dan het mechanische schrijven. Ze merkte dat kinderen die pas konden lezen met grote belangstelling hele dozen met op strookjes geschreven woorden lazen. Blij kinderen.

Geen drukletters leren

“Bij het zien van zulke verrassende resultaten, vond ik dat het tijd werd om de proef te nemen met gedrukte woorden en ik stelde de montessorileraar voor om eenzelfde woord in schrijf- en drukletters op de briefjes te zetten. Maar de kinderen waren mij voor. In de klas hing een kalender met een heleboel woorden in drukletters, waaronder sommige Gothische. In hun leeswoede vielen de kinderen ook op die kalender aan, en tot mijn onuitsprekelijke verbazing lazen ze zowel de gewone drukletters als de Gothische. Zo bleef ons niets anders over dan hun een boek te geven, en ze lazen inderdaad de woorden.” [De Methode blz. 295]
Drukletters leren is niet nodig. Dat hebben de kinderen zichzelf al geleerd onderweg. Blij kinderen en een blij Montessorileraar.

Hadden ze in de Verenigde Staten maar iets langer in “The Discovery of the Child” gelezen, dan hadden ze zich een hoop moeite kunnen besparen.

Maastricht. 23 mei 2017.

Literatuur:

De Methode, De Ontdekking van het Kind

Maria Montessori

Montessori-Pierson Publishing Company, Amsterdam the Netherlands, 2016.

Leer Kind blokletters in plaats van aan elkaar schrijven

RTL Nieuws

25 % vindt dat leerling slecht leesbaar schrijft

PrimaOnderwijs

Niels Bohrweg 123

3542 CA Utrecht

redactie@primaonderwijs.nl

Beginning with Cursive

Logic of English